

olisi tullut kongressiin työstämään jo käynnissä olevaa projektia. Tämä kertonee siitä, että projektien tapaamiset mahdollistuvat vain jonkin muun ohessa. Toisaalta itse en usko kokevani mielekkääksi matkustaa ulkomaille keskustelemaan suomalaisten kollegojen kanssa suomeksi suomalaisista hankkeista ja parhaassa tapauksessa vielä viereisen työhuoneen tutkijan kanssa. Myönnän, joissakin asioissa olen mielikuvitukseton ja huumorintajuton.

Kongressi, seminaari, tapaaminen?

Tällaisten isojen tilaisuuksien hyöty on varmasti jokaisen mietittävä itse. Toisaalta olen nauttinut juuri tilanteen monipuolisuudesta niin aiheiden, käsittelytapojen kuin osallistujien taustojen suhteen. Ja samalla olen harmitellut päällekkäisyyksiä!

Kaiken kaikkiaan kongressi ei mielestäni – muuta kuin joidenkin kutsuttujen puhujien osalta – juurikaan eronnut esimerkiksi Kasvatustieteen päivistä. Ryhmiä oli paljon, ihmisiä oli paljon ja aiheita oli paljon. Tällaisessa tilanteessa ei ole mahdollisuutta keskittyä erityisesti mihinkään. Lisäksi suurten tapahtumien kustannukset nousevat helposti osallistujan kannalta suhteettoman korkeiksi. Olkoonkin, että kotiyliopisto osallistuu kustannuksiin. Vaihtoehtona Suomessa onkin ruvettu näkemään erilliset ja kenties pienimuotoisemmat kasvatustieteilijöiden tapaamiset, kuten kasvatuksen historian päivät ja kasvatustieteen filosofien ryhmän kokoontumiset. Nämä ryhmät ja esitelmät eivät mielestäni anniltaan poikkea verkostojen NERAn puitteissa järjestämistä työryhmistä. Puitteet ovat toki pienemmät, mutta tapaamisissa keskitytään yhteen tai kahteen kasvatustieteen alueeseen pyrkimättäkään tavoittamaan kaikkea. Käytännössä se osoittautuu vaikeaksi, sillä kukin voi osallistua vain yhteen istuntoon kerrallaan.

Pohjoismaiset kasvatustieteilijät kokoontuivat nyt NERAn puitteissa 39. vuosittaiseen kongressiinsa Jyväskylässä. Vuonna 2012 kongressi on Tanskassa ja vuonna 2013 Islannissa. Kööpenhaminassa 8.–10.3.2012 kongressin teemana on "Everyday Life, Education & Transformations" ja järjestäjänä The Danish School of Education. Abstraktien deadline on 8.11.2011. NERA 2012 kongressin kotisivut ovat osoitteessa <http://nera2012.au.dk/nera2012/>.

KT, FM Liisa Granbom-Herranen toimii tutkijana Jyväskylän yliopistossa.

Elämäkertatutkimusta eurooppalaisista ja globaaleista näkökulmista

Kirsti Salmi-Niklander

Kansainvälinen omaelämäkertojen tutkimuksen seura IABA (International Autobiography Association) järjesti toisen Eurooppa-konferenssin Tallinnassa 17.–20.5. Konferenssi houkutteli monia suomalaisia eri alojen tutkijoita tutustumaan tämän melko nuoren (perustettu Pekingissä 1999) ja virkeän tiedejärjestön toimintaan. Konferenssi oli tunnelmaltaan virkistävän epämuodollinen ja keskusteleva, ja ajoittaisista kielivaikeuksista huolimatta

monet omaelämäkerralliseen kirjoittamiseen liittyvät ilmiöt osoittautuivat kansainvälisiksi.

IABA:n tutkimusalue kattaa varsinaisten omaelämäkertojen lisäksi sellaiset omaan elämään ja omiin kokemuksiin liittyvät kirjoittamisen muodot, joille on kehitetty englanninkielinen termi *life writing*. Suomenkielinen käännös voisi olla vaikkapa "omasta elämästä kirjoittaminen". Myös termejä *ego-document* ja *first person writing* näkee käytettävän, vaikka molemmat ovat jonkin verran harhaanjohtavia. *Life-writing*-tutkijoiden kohteisiin kuuluvat elämäkerrat, päiväkirjat ja kirjeet, jotka refleктоivat kirjoittajien ja heidän läheistensä elämänvaiheita ja kokemuksia. Omaelämäkerrallisia tekstejä kirjoitetaan kuitenkin yleisesti myös me-muodossa ja kolmannessa persoonassa, ja omaelämäkerrallisten elementtien ja fiktiivisen kerronnan suhde voi olla monimutkainen. Tästä tarjottiin monissa esitelmissä havainnollisia esimerkkejä.

Suuri osa IABA:n jäsenistöstä on kirjallisuudentutkijoita, ja monissa esitelmissä käsiteltiin kaunokirjallisten tekstien omaelämäkerrallisia elementtejä. Pääpaino on kuitenkin tavallisten ihmisten omaelämäkerrallisessa kirjoittamisessa, jonka tuotteita on monissa maissa järjestelmällisesti arkistoitu. Suomalainen erikoisuus ovat Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran organisoimat kilpakeruut, jotka tuottavat paljon aineistoa omaelämäkertojen tutkijoille. Suomesta paikalla oli monien alojen edustajia musiikintutkijoista sosiaalitieteilijöihin.

Rousseau'n kolme vallankumousta

"Omaelämäkerrallinen sopimus" -termin luoja Philippe Lejeune avasi konferenssin innostavalla luennolla Rousseau'n *Tunnustusten* synnyttämästä monitasoisesta omaelämäkerrallisesta vallankumouksesta. Luento tukivat erinomaisesti englannin- ja ranskankieliset Rousseau-sitaatit. Sosiaalinen vallankumous liittyi siihen, että omaelämäkerran kirjoittamisesta tuli Ranskan vallankumouksen ja Rousseau'n kirjoitusten myötä yhdenlainen ihmis oikeus. Psykologinen vallankumous perustui oikeuteen kertoa kaikki, myös nolot, häpeälliset ja kauhistuttavat asiat. Kirjallinen vallankumous liittyi kielen ja uuden estetiikan luomiseen omaelämäkerrallisissa teksteissä, jotka ovat eräänlaisia pitkiä resitatiiveja.

Ensimmäisen konferenssipäivän päätti virolaisen ohjaajan ja "muistiteatterin" luoja Merle Karusoo sekä konferenssin keskeisen järjestäjän Leena Kurvet-Käosaarin ohjaaman opiskelijaryhmän omaelämäkerrallinen performanssi. Se oli toteutettu kurssilla, jossa opiskelijat refleктоivat omia elämänvaiheitaan suhteessa Viron lähihistoriaan. Performanssi perustui opiskelijoiden englannin-, viron- ja venäjänkielisille puheenvuoroille ja PowerPointillä esitetylle kuvamateriaalille. Erityisesti ulkomaisille osanottajille se toimi myös erinomaisen havainnollisena johdatuksena Viron historiaan. Opetusmetodia olisi kiinnostavaa soveltaa myös Suomessa.

Siirtolaiset ja maahanmuuttajat elämänsä kertojina

Kulttuurien rajoja ylittävä omaelämäkerrallinen kirjoittaminen (*transcultural life writing*) on noussut keskeiseksi ja ajankohtaiseksi tutkimusteemaksi. Alfred Hornung (Johannes-Gutenberg-yliopisto, Mainz) eritteli julkaistujen siirtolaiselämäkertojen teemoja luennolla, jonka aineistona oli itäeurooppalaisten siirtolaisten jälkeläisten omaelämäkerrallisia ja sukuhistoriallisia julkaisuja Yhdysvalloissa ja Kanadassa. Joissakin siirtolaisuusmuistelmissa painottuu poliittisen pakolaisuuden hajottaman perheen yhdistäminen. Toisissa nousee poliittinen motivaatio vahvimaksi, kun kirjoittajat pohtivat suhdettaan Berliinin muurin sortumisen ja sosialismin romahduksen aiheuttamiin historiallisiin kuohuntoihin. On myös sellaisia siirtolaishistorioita, joiden näkökulmaa Hornung luonnehtii "perheturismiksi". Kir-

joittajat ovat tässä tapauksessa usein toisen tai kolmannen polven siirtolaisia, joille vanhempien tai isovanhempien kotimaa on paremminkin eksoottinen matkailukohde. Joillakin kirjoittajilla motivaatio painottuu kuolleisiin tai kuolemassa oleviin lähiomaisiin, joiden hauraita muistoja he haluavat tallettaa.

Amerikkalaisten ja australialaisten omaelämäkerroissa ja perhehistorioissa painottuvat siirtolaisuus ja identiteetin murrokset vahvasti. Eurooppalaisissa aineistoissa taas keskeisempiä teemoja ovat 1900-luvun väkivaltaiset murrokset, sodat ja vallankumoukset. Toisaalta Euroopan historian murrosvaiheet nousevat esille myös siirtolaiselämäkerroissa, sillä ne ovat vaikuttaneet monien lähtijöiden ratkaisuihin. Näitä vertailuasetelmia pohtivat Craig Howes, Jeremy Popkin ja Paul Arthur kiinnostavassa sessiossa. Popkinin ja Arthurin esitelmät perustuivat heidän omaan perhehistoriaansa, jota he ovat dokumentoineet ja tutkineet.

Paul Arthur toivotti elämäkertatutkijat tervetulleiksi IABA:n seuraavaan konferenssiin, joka pidetään Canberrassa, Australiassa heinäkuussa 2012. Seurasta ja konferenssista saa tietoja juuri avatuilta verkkosivuilta: www.theiaba.org.

Kirsti Salmi-Niklander on folkloristiikan dosentti Helsingin yliopistossa.